

ΚΕΝΟΣ ΟΛΒΙΟΣ ΚΑΙ ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΟΣ ΕΛΠΙΖΩΣ ΤΑΦΟΣ ΑΘΑΝΑΤΗ ΚΟΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Θεολογική προσέγγιση της εν Χριστώ ενσωμάτου Μεταστάσεως της Υπεραγίας Θεοτόκου Μαρίας στην Βασιλεία της Παναγίας Τριάδος

Είναι γεγονός βεβαιωμένο και αναντίρρητο από την Ιερά Επιστήμη της Ορθόδοξου Θεολογίας ότι οι περί τον βίο της Υπεραγίας Θεοτόκου Μητρός του Σωτήρος και Λυτρωτού Θεανθρώπου Ιησού Χριστού μαρτυρίες είναι πενιχρότατες στα Ιερά Ευαγγέλια και στα λοιπά βιβλία του «Ιερού Κανόνος» της Καινής Διαθήκης. Εντούτοις πάμπολλες υπήρξαν οι λεγόμενες «απόκρυφες διηγήσεις» εκ των οποίων ορισμένες ονομάστηκαν «Απόκρυφα Ευαγγέλια» για να συμπληρώσουν τα χαρακτηριζόμενα ως «ιστορικά κενά» σχετικά με τον βίο της Απειράνδρου Θεομήτορος και Πανάγνου Μαρίας. Οι δε σημαντικότερες απόκρυφες πηγές περί του Ιερού προσώπου της Παναγίας Αχράντου Μαρίας είναι: α) το «Πρωτευαγγέλιο του Ιακώβου και β) το Ευαγγέλιο του ψευδο-Ματθαίου.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία όμως διά της εν Αγίω Πνεύματι υπό των θεοφόρων Πατέρων καθιερώσεως της Ιεράς Παραδόσεως ως γνησίας εκφράσεως της αληθούς ευαγγελικής και δογματικής διδασκαλίας απεμάκρυνε όλα τα μυθώδη, εφήμαρτα και αιρετικά στοιχεία, τα οποία αφορούν την καθόλου ζωή της Υπεραγίας Θεοτόκου Μαρίας.

Έτσι, οι θεοφόροι Πατέρες θεοπνεύστως κατέγραψαν την Ορθόδοξη θεολογική διδασκαλία περί του ιερού προσώπου της Πανάγνου Θεομήτορος, όπως τούτο αποδεικνύεται στους «Όρους» των Αγίων Οικουμενικών Συνόδων, ενώ σε άλλες περιπτώσεις η Εκκλησία μετά πολλής προσοχής απεδέχθη και υιοθέτησε τα εκ της Ιεράς Παραδόσεως διδάγματα περί της Θεοτόκου Μαρίας.

Η Μετάστασις της Υπεραγίας Θεοτόκου Μαρίας

Στο θεολογικό αυτό πλαίσιο η Ορθόδοξη Εκκλησία, σύμφωνα με την Ιερά Παράδοση και χωρίς να αποτελεί δόγμα αυτής υπό την αυστηρή και στενή έννοια του όρου, αποδέχεται την διδασκαλία περί την εν Χριστώ «Μεταστάσεως» της Υπεραγίας Θεοτόκου Μαρίας. Σύμφωνα δηλαδή με την Ιερά Παράδοση αφότου οι «εκ περάτων» της γης Απόστολοι εκήδευσαν το Πάναγνο σώμα της Παναγίας Θεομήτορος στην Γεσθημανή, μετά από τρεις ημέρες έφθασε στα Ιεροσόλυμα ο Απόστολος Θωμάς, ο οποίος ηθέλησε διακαώς να προσκυνήσει το σεπτό σώμα της Πανάγνου Μητρός του Κυρίου. Όταν λοιπόν οι Άγιοι Απόστολοι άνοιξαν το μνήμα, διεπίστωσαν ότι το Πανάγιο σκήνωμα της Θεοτόκου «μετέστη εν Χριστώ», είχε αναληφθεί στους ουρανούς ενσάρκως, δηλαδή εν σώματι. Η Υπεραγία Θεοτόκος εισήλθε ως τελεία σεσωσμένη ψυχοσωματική οντότητα στην άκτιστη και άληκτη Βασιλεία της Τριαδικής Θεότητος, αλλά σύμφωνα με την διδασκαλία των Αγίων και Θεοφόρων Πατέρων, η εν σώματι μετάστασις της Θεοτόκου συνέβη εν Χριστώ όχι όμως με το γήινο και φθαρτό σώμα, αλλά με το εν Χριστώ μεταμορφωμένο και αφθαρτοποιημένο σώμα, το οποίο διά της Αναστάσεώς του ο Θεάνθρωπος Ιησούς Χριστός «αθανатоποίησε» και το οποίο «άπαν το γένος των βροτών», όλοι οι φθαρτοί άνθρωποι, θα λάβουμε κατά την τελική και μεγάλη κρίση της ενδόξου δευτέρας παρουσίας του Παμβασιλέως Αναστάντος Ιησού Χριστού.

Η Υπεραγία Θεοτόκος Μαρία ως θνητός άνθρωπος, όπως κάθε απόγονος του Αδάμ και της Εύας, εγέυθη τον φυσικό θάνατο, καθώς κάθε ανθρώπινη κτιστή ύπαρξη πλασθείσα υπό του ακτίστου Θεού δεν εξαιρείται του «κοινού κλήρου» της ανθρωπότητας, της φθαρτής και πεπερασμένης ανθρωπίνης φύσεως, που είναι ο θάνατος. Πλην όμως η Υπερευλογημένη εκ του Παναγίου Πνεύματος Θεοτόκος με την «κατ' άνθρωπον κοίμηση» αυτής εισήλθε «εις τα Άγια των Αγίων» της αλήκτου Βασιλείας της Τριαδικής Θεότητας. Μετά την φυσική Κοίμησή της, εν Αγίω Πνεύματι, παρέμεινε «άφθορη» η ψυχή της και «άφθαρτο» το πάναγνο και άσπιλο και αμόλυντο σώμα της. Και πώς ήταν δυνατόν το πάναγνο αυτό σώμα το οποίο εν Αγίω Πνεύματι συνέλαβε και έτεκε τον Θεάνθρωπο Ιησού Χριστό, πώς ήταν δυνατόν, να υποστεί μετά τον φυσικό θάνατο της Θεομήτορος «φθορά και διαφθορά», γενόμενο «λάφυρο» του θανάτου, υποκείμενο στις συνέπειες, τις φυσικές και οντολογικές, τις κατ' άνθρωπον και κατά την φυσική ακατανίκητη νομοτέλεια, ώστε να εκπέσει σε «σκεύος φθοράς», ενώ εκείνη υπήρξε η μόνη και μετά τον φυσικό θάνατό της επί της γης κτιστή ύπαρξη «χάριτος και ζωής», το όντως «ιερώτατον σκεύος θείας χάριτος και ζωής». Έτσι παρέμεινε άφθορο και άφθαρτο το «Θεοδόχον Σκήνωμα» της Θεοτόκου Παναγίας Μητρός του Κυρίου μας.

Ο φυσικός θάνατος της Θεοτόκου υπήρξε «ζωηφόρος» και γι' αυτό ενώ ο θάνατος για όλους τους πιστούς είναι «Κοίμησις», εντούτοις για την Υπερευλογημένη και Κεχαριτωμένη Μητέρα του Θεού είναι «Αθάνατος Κοίμησις» και «Μετάστασις». Η Αγία Ορθόδοξη Εκκλησία μας ψάλλει κατά θεολογική ακρίβεια ότι «τάφος και νέκρωσις ουκ εκράτησαν» αυτήν, αλλά και υπό των πιστών η Κοίμηση της Θεοτόκου βιούται ως «δεύτερο Πάσχα», ως «Πάσχα του θέρους», όπως υμνολογεί το ευφραινόμενο πλήρωμα των Ορθοδόξων: «Τη ενδόξω Κοιμήσει Σου, ουρανοί επαγάλλονται και αγγέλων γέγηθε τα στρατεύματα. Πάσα η γη δε ευφραίνεται...». Η ίδια η Υπεραγία Θεοτόκος ζει την ζωή «εκ της ζωής εις ζωήν μεθισταμένη» και είναι πλέον μεμαρτυρημένο γεγονός ότι «την ζωήν η κυήσασα προς ζωήν μεταβέβηκεν». Γι' αυτό ο Ιερός της Εκκλησίας Χρυσόστομος διακηρύττει διδάσκων τοις πάσι, τοις εγγύς και τοις μακράν, ότι «αντί γαρ θανάτου λοιπόν κοίμησις και ύπνος λέγεται η εντεύθεν μετάστασις». Στο θεολογικό αυτό πλαίσιο ο εγκρατής και δόκιμος συγγραφέας Αρχιμ. Δανιήλ Αεράκης γράφει με απόλυτα εύστοχο τρόπο: «Αν για όλους τους πιστούς η εκδημία εκ του σώματος σημαίνει ενδημία προς τον Κύριο, για την Παναγία η εκδημία της είναι η αρχή της δευτέρας υπάρξεως, της αιωνίου και ως προς την ψυχή και ως προς το σώμα».

Εισέρχεται εν Χριστώ η Θεοτόκος Παναγία στην αιώνια και άληκτη Βασιλεία του Τριαδικού Θεού θραύοντας τα δεσμά της φυσικής νομοτέλειας καθώς βεβαιωτικά ψάλλει η Αγία Εκκλησία: «νενίκηνται της φύσεως οι όροι εν σοι, Παρθένε Άχραντε. Παρθενεύει γαρ τόκος και ζωήν προμνηστεύεται θάνατος. Η μετά τόκον Παρθένος και μετά θάνατον ζώσα...». Ο Ιησούς Χριστός Ανέστη εκ νεκρών, «Πρωτότοκος των νεκρών εγένετο εκ κοιλίας Άδου», χωρίς να υποστεί φθορά και διαφθορά στην αθάνατη ψυχή και στο τίμιο και υπερευλογημένο σώμα του, αλλά και η Θεοτόκος Μαρία «μετέστη προς την ζωήν Μητηρ υπάρχουσα της ζωής» και κατά την θεόπνευστη διδασκαλία του Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, ο Θεάνθρωπος Χριστός, ο νικητής του θανάτου και χορηγός της αφάρτου, αθανάτου και αιωνίου ζωής: «Δεσποτικάς παλάμαις τη Παναγία ταύτη και θειοτάτη οία Μητρί λειτουργών, την ιεράν ψυχήν υποδέχεται».

Η Ερμηνεία του Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού

Ο Μέγας της Δογματικής Θεολογίας Πατήρ Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός διερωτώμενος ρητορικώ ερωτήματι: «Η γαρ τοις πάσι την όντως ζωήν αναβλύσασα, πώς

θανάτω γένοιτ' αν υποχείριος;» και ερμηνεύοντας το «αδιάφθορον και άφθαρτον» της ψυχής και του σώματος της Υπεραγίας Θεοτόκου μετά την ένδοξη και αθάνατη Κοίμηση αυτής και για τις τρεις ημέρες που το «θεοδόχον σκήνωμα» αυτής παρέμεινε εντός του γήινου μνήματος, γράφει θεοπνεύστως: «Πώς ήταν δυνατόν ο θάνατος να καταπίει αυτήν, η οποία στην ολότητά της ενώθηκε με τον Θεόν; Πώς θα μπορούσε ο Άδης να την δεχθεί στα σπλάχνα του; Πώς η φυσική διαφθορά θα αποτολμούσε να καλύψει το ζωοδόχο σώμα της; Όλα αυτά ήταν αλλότρια και παντελώς ξένα της θεοφόρου ψυχής και του σώματός της. Γι' αυτό όταν ο θάνατος την αντίκρισε στα κατώτατα του κράτους του, φοβήθηκε, επειδή και όταν προσέλαβε τον Υιό της, έμαθε εξ αυτών που έπαθε και λαβών πείραν εσωφρονίσθη».

Σ' αυτό το «δεύτερο Πάσχα», στο λεγόμενο «Πάσχα του θέρους», δεν θρηνεί, ούτε πενθεί η Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά παραδόξως για τα κοσμικά μέτρα και την ανθρώπινη λογική γεραίρει, μεγαλύνει και δοξολογεί την «αθάνατη κοίμηση» της Θεομήτορος Μαριάμ, στην οποία ως «υπερκόσμιον και υπερβατικόν μυστήριο» συνετελέσθη η «εν Χριστώ ενσώματος μετάσταση» από τα γήινα στα ουράνια, από τα φθαρτά στα άφθαρτα, από τα πρόσκαιρα στα αιώνια, χωρίς να υποστεί τις φυσικές νομοτελειακές συνέπειες της «διαφθοράς και φθοράς» της ψυχής και του σώματος της κατά τις τρεις ημέρες που ευρέθη στο μνημείο της Γεσθημανή. Τούτο το θαυμαστό και «υπέρ λόγον» η Εκκλησία μεγαλοφρόνως ψάλλει αγαλλομένη: «Εν τη Γεννήσει σου σύλληψις άσπορος· εν τη Κοιμήσει σου νέκρωσις άφθορος· Θαύμα εν θαύματι διπλούν συνέδραμε, Θεοτόκε». Έτσι, δεν θρηνούμε ούτε πενθούμε διότι η Θεοτόκος «εν τη κοιμήσει τον κόσμον ου κατέλιπεν», αλλά ζει αιωνίως. Ισταμένη αναμέσον γης και ουρανού, χορού Αγίων και Αγγέλων και γένους βροτών «αεί πρεσβεύουσα».

Θαύμα θαυμάτων και μυστήριο μυστηρίων αποτελεί το υπερφυές γεγονός της τριήμερου εντός του χοϊκού μνήματος παραμονής της Θεομήτορος ως αφάρτου και αδιαφθόρου ψυχοσωματικής υποστάσεως, ελευθέρας των φθοροποιών δεσμών του θανάτου καίτοι αυτός κυριαρχεί επί πάντων των λοιπών ανθρώπων ως κτιστών και φθαρτών όντων. Ο Θεάνθρωπος Ιησούς Χριστός, η «αυτοζωή» και μόνη αληθής και άκτιστη πηγή της ζωής, ως νικητής του θανάτου και του κράτους του Άδου, μόνος αυτός παρέμεινε τριήμερος εν τάφω, άφθορος, αδιάφθορος και απολύτως ψυχοσωματικά άφθαρτος. Η Υπεραγία Θεοτόκος, πρώτη εκ του ανθρωπίνου γένους, διά του θανάτου της και της τριήμερου αφάρτου και αδιαφθόρου εν τω μνήματι παραμονής της, καθώς και της ενσώματης στους ουρανούς μεταστάσεώς της, «προμνηστεύεται την αιώνιον ζωήν». Ενώ δηλαδή για όλους τους θνητούς και φθαρτούς ανθρώπους η απόλυτη αφθαρσία και «αθανατοποίηση» θα συμβεί κατά την ημέρα της κοινής Αναστάσεως πάντων, ζώντων και κεκοιμημένων, στα έσχατα, κατά την Δευτέρα Παρουσία του Κυρίου και την τελική κρίση των πάντων, εντούτοις η Θεοτόκος Μαρία μετέστη εν Χριστώ στην Βασιλεία του Θεού «αφθαρτοποιημένη» και «αθανατοποιημένη» κατά την ψυχή και το σώμα της πριν από την κοινή ανάσταση του γένους των βροτών. Τούτο δε συνέβη κατ' ευδοκίαν του Υιού και Θεού της Ιησού Χριστού, ο οποίος δεν επέτρεψε να γίνει η Πάναγνος Μητέρα του «λάφυρο» και υποχείριο του θανάτου, επειδή «ο Κύριος ήταν κατά φύσιν αναμάρτητος», ενώ η Θεοτόκος κατά χάριν αναμάρτητη». Η εν Αγίω Πνεύματι γεννήσασα τον άσαρκο Υιό και Λόγο του Θεού, η όντως Θεοτόκος, με την «αθάνατη κοίμηση» και «μετάστασή» της «ως δε Θεού ζώντος Μήτηρ υπάρξασα προς αυτόν αξίως ανακομίζεται», δηλαδή μεθίσταται στην άκτιστη Βασιλεία του Θεού ως το αδιαιρέτως όλο σεσωσμένο ψυχοσωματικό θεομητορικό ανθρώπινο πρόσωπο.

Η «Αθάνατος Κοίμησις» και η «ενσώματος Μετάστασις» της Υπεραγίας Θεοτόκου

Κατά τον φυσικό θάνατο της Θεομήτορος, ο οποίος στην πραγματικότητα είναι οντολογικώς «αθάνατος κοίμησις», όπως εύστοχα ψάλλει η Εκκλησία μας, ο χωρισμός ψυχής και σώματος διήρκησε ελάχιστα, μόλις για τρεις ημέρες, αλλά κατά την εν Χριστώ μετάστασή της ενώθηκαν και πάλι τα δύο ως άφθαρτη και αναλλοίωτη ψυχοσωματική ενότητα και οντότητα, όπως ακριβώς μέλλει να συμβεί σε όλους τους θνητούς ανθρώπους λίγο πριν την Δευτέρα του Κυρίου Παρουσία, όταν θα συντελεσθεί η κοινή ανάσταση ζώντων και κεκοιμημένων.

Συνεπώς δεν κάνουμε λόγο για ανάσταση, αλλά για ένδοξη ενσώματη μετάσταση, διότι η Θεοτόκος ανέβη στους ουρανούς ζώσα μέσα στην άληκτη Βασιλεία του Τριαδικού Θεού χωρίς να ξαναπεράσει από τη γη. Όσοι θαυματουργικά ανεστήθησαν υπό του Κυρίου, όπως ο Λάζαρος και άλλα πρόσωπα για τα οποία μαρτυρούν σχετικώς τα Ιερά Ευαγγέλια, ξαναπέθαναν και αναμένουν την κοινή ανάσταση για να ενωθεί και πάλι η αθάνατη ψυχή με το σώμα τους, ώστε ως αδιαίρετες ψυχοσωματικές οντότητες να εισέλθουν στην επέκεινα του τάφου αιώνια, άφθαρτη και αθάνατη ζωή. Αυτή την ελπιδοφόρο βεβαιότητα της κοινής ψυχοσωματικής Αναστάσεως παντός του ανθρωπίνου γένους ανατέλλει εκ του «κενού θεομητορικού μνημείου» η αθάνατη κοίμησις και μετάστασις της Υπεραγίας Θεοτόκου, όπως με μοναδικό υμνολογικό τρόπο εκφράζεται στο κάτωθι ψαλλόμενο τροπάριο: «Ω των υπέρ έννοιαν θαυμάτων, της αιπαρθένου τε και Θεομήτορος! Τάφον γαρ οικήσασα έδειξε παράδεισον· ως παρεστώτες σήμερον, χαίροντες ψάλλομεν...». Μόνη η Υπεραγία Θεοτόκος δεν θα αναστηθεί, όπως άπαντες οι από καταβολής κόσμου κεκοιμημένοι, επειδή με την εν Χριστώ μετάστασή της ευρίσκεται ήδη και σωματικώς ζώσα στην άκτιστη και άληκτη Βασιλεία των Ουρανών, ως «εκ της ζωής εις ζωήν μεθισταμένη».

Η «Αθάνατη Κοίμησις» της Θεοτόκου ως «διαβατήριον» αιωνίου ζωής

Η «Αθάνατη Κοίμησις» της Θεομήτορος καθίσταται «διαβατήριον» αιωνίου ζωής και την βεβαιότητα αυτή ψάλλει η Εκκλησία: «Ζωής αιδίου και κρείττονος ο θάνατός σου γέγονε διαβατήριον», ενώ το Χριστεπώνυμο πλήρωμα πανευλαβικώς υμνολογεί: «Μέλλοντες εξόδιόν σοι ωδήν, Μήτηρ του Υψίστου, σην μετάστασιν ευλαβώς γήθεν προς τα ύψη συν Αποστόλων δήμου υμνούμεν εκβοώντες...». Χαρακτηριστικός είναι ο παρακάτω εξαίσιος ύμνος, ο οποίος εκφράζει το βαθύτερο θεολογικό και σωτηριολογικό οντολογικό περιεχόμενο της ενδόξου κοιμήσεως και μεταστάσεως της Θεομήτορος: «Χαίρε, Παντάνασσα. Χαίροις παρ' ημών Μαρία Θεοτόκε, το σεμνόν κειμήλιον απάσης της Οικουμένης, Η λαμπάς η άσβεστος, ο στέφανος της παρθενίας, το σκήπτρον ης Ορθοδοξίας, ο ναός ο ακατάλυτος και χωρίον του Αχωρήτου, η Μήτηρ και Παρθένος. Δι' ης ονομάζεται εν τοις Αγίοις Ευαγγελίοις ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι Κυρίου. Χαίροις η τον Αχώρητον χωρήσασα εν μήτρα αγία Παρθενική δι' ης Τριάς αγιάζεται, δι' ης Σταυρός τίμιος ονομάζεται και προσκυνείται εις πάσαν την Οικουμένην, δι' ης ο Ουρανός αγάλλεται, δι' ης άγγελοι και αρχάγγελοι ευφραίνονται, δι' ης βάπτισμα άγιον γίνεται τοις πιστεύουσι, δι' ης έλεον αγαλλιάσεως, δι' ης εις πάσαν την οικουμένην Εκκλησία τεθεμελιώται, δι' ης έθνη άγονται εις μετάνοιαν. Και τι δει πολλά λέγειν; Δι' ης ο Μονογενής Υιός του Θεού φως έλαμψεν τοις εν σκότει και σκιά θανάτου καθημένοις. Δι' ην προφήται προεμήνυσαν, δι' ης Απόστολοι κηρύττουσι σωτηρίαν τοις έθνεσιν, δι' ης νεκροί εγείρονται, δι' ης Βασιλείς Βασιλεύουσιν διά Τριάδος Αγίας».

Ο δε Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός ερμηνεύοντας το του Αγγέλου εγκώμιο: «Χαίρε, Κεχαριτωμένη, ο Κύριος μετά σου», προσφωνεί την Υπερευλογημένη Θεογενήτορα:

*«Χαίρε, το της χαράς αδαπάνητον πέλαγος,
Χαίρε, το μόνον της λύπης εξάλειπτρον.
Χαίροις, απάσης καρδίας ακεσώδονον φάρμακον,
Χαίροις, δι' ης παρωθείται μεν ο θάνατος,
η δε ζωή εισκεκόμισται».*